

УДК 327.5 (73+410+82):94(73)

Юлія Шпаковська

РОЛЬ США У ФОЛКЛЕНДСЬКОМУ КОНФЛІКТІ

Регіон Латинської Америки завжди був стратегічно важливий для інтересів США, тому країна завжди намагалася фінансово та політично впливати як на зовнішню, так і на внутрішню політику регіону. Фолклендський конфлікт став справжнім викликом для США, оскільки вимагав нової розстановки зовнішньополітичних пріоритетів між країнами ОАД й Аргентиною, зокрема, та країнами НАТО і Великою Британією.

Позиція США щодо Фолклендського конфлікту, її сучасна інтерпретація досліджувалась як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, зокрема, Х. Брайлі, М. Гавриловою, Л. Коконьї, Е. Лукасом, Н. Яковлевою.

Виходячи з цього, основними завданнями даної публікації є виявлення позиції США щодо Фолклендського конфлікту та трансформації останньої у зв'язку зі змінами тенденцій у світовій політиці; аналіз ставлення Вашингтону до територіальних претензій на архіпелаг і довколишню акваторію; з'ясування інтересів США у регіоні.

Колись Фолклендська війна між Аргентиною та Великою Британією, яка розпочалася 2 квітня 1982 року та тривала 74 дні, привернула увагу усього світу до малесенького клаптику території, здавалося б зовсім непридатної для життя, деь посеред океану. У дипломатичному плані для США фолклендська криза стала значною проблемою. Британія була одночасно найважливішим союзником країни в Європі та членом НАТО. Проте США були пов'язані не одним договором і з Аргентиною, наприклад, міжамериканський договір про взаємодопомогу 1947 року («пакт Ріо»). Серед європейських членів НАТО також не було єдності: Італія, яка мала історичні зв'язки з Аргентиною, симпатизувала останній; Франція та ФРН вважали аргентинсько-британський конфлікт черговим проявом антиколоніальної боротьби та не бажали підтримувати Лондон [1, с.411].

«Я не розумію, чому наші союзники спе-

речаються через декілька холодних скель», – сказав тодішній президент США Рональд Рейган [2].

Аргентинський письменник Хорхе Луїс Борхес назвав Фолклендський конфлікт «суперечкою двох лисих через гребінець». Проте «гребінець» не такий же й непотрібний. По-перше, острови займають стратегічно-важливе положення неподалік від протоки Магеллана та протоки Дрейка, які об'єднують Атлантичний і Тихий океани та дають контроль над морськими шляхами. По-друге, острови важливі в якості військової бази. Наразі Велика Британія утримує на островах свої війська. По-третє, з правом на острови пов'язані претензії на різноманітні сектори Антарктиди, які наразі заморожені, проте від них ніхто не відмовився. По-четверте, у прилеглих до островів водах були відкриті величезні запаси нафти та газу, що ще більше загострило конфлікт [2].

Адміністрація США намагалася бути посередником у врегулюванні суперечки між Буенос-Айресом і Лондоном у квітні 1982 року. Перемовини між обома сторонами проводив держсекретар США Александр Хейг. Американська пропозиція: відвід збройних сил Аргентини з островів і відведення британського флоту від узбережжя, розміщення на островах миротворчих сил Аргентини, Великої Британії, Канади, США та двох латиноамериканських країн і повернення до мирних переговорів протягом п'яти років [1, с.411; 3, с.14]. Можливо найбільшими проблемами у посередництві для Хейга стали відстань між протестуючими сторонами (для того, щоб повідомити одну сторону про позицію іншої Хейгу необхідно було витратити 18 годин у літаку і зрозуміло, що за цей час позиція могла зазнавати змін), невпевненість у позиції США (а отже, непостійність підтримки Вашингтону), сумніви Аргентини стосовно нейтральності поведінки Хейга та впевненість аргентинської хунти у міжнародній підтримці її дій [4, с.23-24].

Через те, що сторонам не вдалося дійти згоди щодо пропозицій США, цей план був відкинтий, перш за все, Аргентиною. Аргентинський уряд відкрито заявив, що відмовляється від посередництва північноамериканської країни через підтримку президентом США Рональдом Рейганом британської сторони у військовому конфлікті [3, с.14]. Для Вашингтона відносини з Аргентиною та Великою Британією не були рівноцінними, більш того позиції британського уряду на той момент залежала від плану США розмістити ракети середньої дальності в Європі. Солідарність у НАТО була важливішою за союз з південноамериканськими партнерами [1, с.412].

Надалі Сполучені Штати довгий час залишалися відданим союзником Великої Британії, підтримуючи усі інтереси Лондона та жодним чином не реагуючи на всілякі заяви Аргентини. Ситуація змінилася з приходом до влади Барака Обами, який вже не займав на стільки непохитну позицію відносно претензій Лондона стосовно володіння островами.

Наразі позиції США відносно конфлікту та розстановки сил відчутно змінилися: на відміну від традиційної підтримки усіх претензій та інтересів Великої Британії щодо Фолклендських островів 30 років тому за Рональда Рейгана, зараз Вашингтон не бажає сваритися з країнами Латинської Америки, які одногосно підтримують Аргентину під час останнього загострення конфлікту. Повідомлення, які почали з'являтися у британській пресі про знайдені значні поклади нафти у районі Фолклендських островів, а також про дозвіл уряду Великої Британії на розвідку та розробку родовищ британським і фолклендській нафтодобувним компаніям, викликали гнівну реакцію Аргентини: згідно декрету 256/10 усі судна, які направляються до або ж з Фолклендських островів повинні отримати дозвіл на перетин територіальних вод Аргентини [5]. Тому США дедалі частіше дотримуються нейтралітету та наполягають на поновленні мирних переговорів між ворогуючими сторонами [6].

На початок розвідувальних робіт на шельфі Фолклендських островів США відреагували достатньо стримано: представник

Держдепартаменту США заявив, що країна не збирається втручатися у конфлікт і займають нейтральну позицію. За його словами Вашингтон визнає британське управління островами, проте займає нейтральну позицію у суперечці довкола островів [6].

Під час візиту до Південної Америки Держсекретаря США Хіларі Клінтон зробила у бік Британії образливе зауваження: мовляв, США втішилися б із того, якби Об'єднане Королівство й Аргентина сіли б, нарешті, за стіл переговорів та обміркували разом майбутнє Фолклендів [7]. До того ж Держсекретар зустрівся 1 березня 2010 року з президентом Аргентини Крістіною Фернандес і запропонувала своє посередництво у врегулюванні конфлікту між Аргентиною та Великобританією за суверенітет Фолклендських островів. Х. Клінтон у Монтевідео заявила, що обидві країни повинні дійти згоди щодо майбутнього островів винятково дипломатичним шляхом.

В іншій заяві США вдруге висказали свою позицію з питання суверенітету над спірними островами. На цей раз, пресекретар Держдепартаменту США Вікторія Нуланд заявила, що питання Мальвінських островів повинно вирішуватися винятково силами Аргентини та Сполученого королівства [8].

Надалі відносини держав лише погіршувалися, проте не виходили за рамки політичних заяв. Проте на початку 2012 року низка подій призвели до підвищення напруження у відносинах між державами: на початку січня 2012 року Девід Камерон відмовився від пропозиції Аргентини повернутися до переговорів; у тому ж місяці на Фолкленди був направлений новітній міноносець британських ВМС і підводний човен, який за деякими даними міг нести на борту ядерну зброю; на початку лютого для проходження військової служби на острови прибув принц Сполученого королівства Вільям.

Усі ці події дозволили президенту Аргентини заявити про мілітаризацію британцями Південної Атлантики. У відповідь постійний представник Великої Британії при ООН заявив, що військова присутність на островах є суто оборонною та головною метою є захист прав і свобод місцевого на-

селення. Заяви ж про мілітаризацію регіону у Лондоні назвали цілковито абсурдними. Про позицію США, які традиційно наполягають на вирішенні проблеми мирним шляхом, повідомила офіційний представник держдепартаменту США Вікторія Нуланд: країна не занепокоєна «можливою мілітаризацією» Південної Америки, про яку повідомило МЗС Аргентини, тому у них немає жодних причин не довіряти поясненням британського прем'єра Д. Камерона [5].

Під час зустрічі між прем'єр-міністром Великобританії Девідом Камероном з президентом США Бараком Обамою 16 березня 2012 року сторони обговорили новий виток напруження довкола Фолклендів і претензій Буенос-Айреса та Лондона. Велика Британія сподівалася на підтримку США, проте невдовзі після зустрічі представник уряду заявив про незмінність позицій Вашингтону та дотримання нейтралітету [8].

Останній Саміт Америк під егідою ОАД 5 червня 2012 року у Картахені, Колумбія, ще більше ускладнив завдання зовнішньополітичному відомству Вашингтона. Під час саміту абсолютна більшість країн Латинської Америки підтримала претензії Аргентини на суверенітет над Фолклендськими островами [9; 10]. США та Канада блокували внесення даного питання до підсумкової декларації Саміту Америк. Проте США не відмовилися від нейтральної позиції та підтримали заклик країн до Аргентини та Британії повернутися за стіл переговорів. Представники консервативної партії США заявили, що така поведінка схожа на зраду давнього союзника [10].

У даному питанні важливою залишається позиція США, як і щодо будь-якого конфлікту у світі, і яка буде мати значний вплив, особливо якщо цей конфлікт розгортається у межах стратегічно важливого регіону Латинської Америки.

По-перше, протягом майже тридцяти років позиція США залишалася незмінною і не залежала ані від змін на президентській посаді, ані від змін у світовій політиці. США завжди усіяко підтримували інтереси Великої Британії у Фолклендському конфлікті, визнаючи архіпелаг виключно британською територією та відкидаючи розмови про необхідність проведення мирних

переговорів між сторонами та врегулювання конфлікту.

З приходом до влади Барака Обама позиція Вашингтону поступово змінюється, оскільки нова адміністрація намагається адаптувати свою зовнішньополітичну програму до світу, що змінюється. Протягом довгого часу усі країни Латинської Америки та Карибського басейну закликають США змінити свою позицію щодо конфлікту, усеціло підтримуючи аргентинську сторону та засуджуючи прояв колоніалізму у Західній півкулі. Зараз даний регіон дедалі більше впливає на розподіл впливу у світі, тому США не може не прислухатися до інтересів латиноамериканських країн. Нейтральна позиція, підтримка ідеї проведення мирних переговорів і заклики до обох держав урегулювати конфлікт винятково дипломатичним шляхом у найкоротші терміни є яскравим підтвердженням зміни позиції держави.

По-друге, з часом ставлення США до претензій обох держав на Фолклендський архіпелаг змінилося. Якщо під час війни 1982 року країна навіть відмовилася від ролі посередника між двома країнами, які на той час були важливими партнерами, на користь Великобританії та застосувала санкції до Аргентини, тим самим продемонструвавши свою цілковиту підтримку британській стороні, то зараз адміністрація США повсякчас заявляє про свою нейтральну позицію. Більш того, останнім часом лунають думки про те, що Фолклендський конфлікт є винятково справою двох країн: Аргентини та Великої Британії.

По-третє, розташування архіпелагу робить острови стратегічно важливими в якості військової бази. Слід відзначити, що зараз на островах існує декілька британських військових баз, які до того ж співпрацюють із США. Повідомлення про родовища нафти та газу в акваторії островів також не залишилися непоміченими Вашингтоном. Не виключено, що американські нафто- та газодобувні компанії будуть зацікавлені у розробці даних родовищ. Також слід відзначити, що американські компанії зараз зазнають певних збитків, через заборону суднам під фолклендськими прапорами входити до портів Аргентини та більшості країн Латинської Америки та Карибського басейну.

Отже невизначеність позиції США на даному етапі негативно впливає не лише на зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні інтереси країни.

Наразі США опинилися на роздоріжжі: з одного боку, збереження нейтралітету або підтримка позиції Лондона збереже особливий статус-кво між давніми партнерами, що продовжуватиме дратувати Аргентину й інші країни Латинської Америки; з іншого – підтримка претензій Аргентини на острови або ж заклик до проведення мирних переговорів, що викличе незадоволення Лондона, а також критику та протест усередині США.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Системная история международных отношений в четырех томах. События и документы. 1918-2003 / Под ред. А.Д. Богатурова. – М.: НОФМО, 2003-2004. – 720 с.
2. Савенков В. Британия готовится к битве за тридевять морей / В. Савенков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svpressa.ru/war21/article/52362/>
3. Coconi L. ¿Islas Malvinas o Falkland Islands? La cuestión de la soberanía sobre las islas del Atlántico Sur / Luciana Coconi [Електронний ресурс] // Universitat de Barcelona. – 44 p. – Режим доступу: http://www.observatori.org/paises/pais_86/documentos/Islas_Malvinas_o_Falkland_Islands.pdf
4. Mauro J. Falkland Islands War: Diplomatic Failure in April 1982. – History Matters Issues, 2008. –

P.17-39.

5. Яковлева Н.М. Архипелаграздора (к 30-летию Фолклендской (Мальвинской) войны) / Н.М. Яковлева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/oikumena/politika/arkhipelag_razdora_k_30-letiju_folklandskoj_malvinskoj_vojny_2012-03-13.htm
6. США не підтримають Британію у суперечці з Аргентиною через Фолкленди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/svit/ssha-nepidtrimaye-britaniyu-u-superechtsi-z-argentinoyu-cherez-folkland.html>
7. Лукас Е. Острова разбрату / Едвард Лукас [Електронний ресурс] // Тиждень. – 2010. – № 10 (123). – 12 березня. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Columns/50/695>
8. La crisis diplomática por la soberanía de las Islas Malvinas de 2010-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://es.wikipedia.org/wiki/Crisis_diplomática_por_la_soberanía_de_las_Islas_Malvinas_de_2010-2013
9. Президент Аргентины со скандалом покинула Всеамериканский саммит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2012/04/15/970027.html>
10. Саммит Америк вновь завершился без принятия итоговой декларации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2012/04/16/970038.html>
11. Гаврилова М. Велика Британія й Аргентина: «дипломатична війна» за Фолкленди / Марина Гаврилова [Електронний ресурс] // Зовнішні справи. – 2012. – № 7. – С.42-45.

Юлія Шпаковська Роль США у Фолклендському конфлікті

Дана стаття присвячена дослідженню впливу та трансформації позиції США щодо конфлікту, також аналізується ставлення країни до претензій Аргентини та Великої Британії щодо Фолклендських островів. Особлива увага приділена власне інтересам країни у регіоні.

Ключові слова: США, Аргентина, Велика Британія, Фолклендські острови

Юлия Шпаковская Роль США в Фолклендском конфликте

Данная статья посвящена исследованию влияния и трансформации позиции США по конфликту, также анализируется отношение страны к претензиям Аргентины и Великой Британии на Фолклендские острова. Особенное внимание уделено интересам страны в регионе.

Ключевые слова: США, Аргентина, Великая Британия, Фолклендские острова

Julia Shpakovska U.S. role in the Falklands conflict

The article deals with the transformation of the USA position and its influence on the conflict. It also analyzes American attitude towards Argentinean and British claims to the Falkland Islands. Special attention is paid to the interests of the USA itself in the region.

Key words: USA, Argentine, Great Britain, Falkland Islands

Рецензенти:

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Тихонов А.К., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 15.09.2012 р.